

УДК 94(477+438):929Харевічова“1897/1943”

Ольга ГУЛЬ

ЛУЦІЯ ХАРЕВІЧОВА: ШТРИХИ ДО БІОГРАФІЇ

Подано біографію Луції Харевічової (1897–1943) – видатної дослідниці історії Львова, викладача Львівського університету, кустоша Історичного музею міста Львова, члена Польського історичного товариства, секретаря редакції часопису “Історичний Квартальник” (“Kwartalnik Historyczny”), яка жила і працювала в міжвоєнному Львові. Головну увагу приділено її науковій та педагогічній діяльності. Об’єктом додаткового розгляду була її участь у наукових товариствах Львова, а також діяльність в Історичному музеї міста Львова.

Ключові слова: Луція Харевічова, Львів, Університет Яна Казимира, історія Львова, історія жінок, Польське товариство історичне.

Луція Харевічова – видатна дослідниця Львова, працівниця Університету Яна Казимира, кустош Історичного музею міста Львова, член правління Польського історичного товариства, секретар редакції “Історичного Квартальника” (“Kwartalnika Historycznego”), жила і працювала у міжвоєнному Львові, була автором понад ста наукових праць з історії та культури міст, зокрема з історії Львова¹.

¹ Детальніше про життя й діяльність Л. Харевічової див.: *Suchmiel J. Łucja Charewiczowa (1897–1943). Życie i dzieło / J. Suchmiel. – Częstochowa, 2001; Friedberg M. Łucja Charewiczowa (1897–1943) / M. Friedberg // Kwartalnik Historyczny. – 1939–1945. – R. 63 (wyd. 1946). – Z. 3–4. – S. 436–220; Winnicka H. Charewiczowa Łucja / H. Winnicka // Słownik historyków polskich, koncepcja i opracowanie redakcyjne M. Prosińska-Jackl. – Warszawa, 1994. – S. 2; Kusiak A. Łucja Charewiczowa – inicjatorka badań nad przeszłością kobiet polskich / A. Kusiak // Kobieta i kultura: kobiety wśród twórców kultury intelektualnej i artystycznej w dobie rozbiorów i w niepodległym państwie polskim: zbiór studiów / [pod red. A. Żarnowskiej i A. Szwarc]. – Warszawa, 1996. – S. 99–103; Modurowicz-Urbańska H. Łucja Charewiczowa i jej Lwów / H. Modurowicz-Urbańska // Kraków–Małopolska w Europie Środk. Studia ku czci profesora Jana Małeckiego w siedemdziesiąt rocznicę urodzin / [pod red. K. Brońskiego, J. Purchli, J. Szpaka]. – Kraków, 1996. – S. 189–193; Гуль О. Життєвий шлях та професійна діяльність Луції Харевічової / О. Гуль // Pamiętnik VIII Ogólnopolskiego Zjazdu Studentów Archiwistyki (Archiwista w świetle źródeł historycznych) / [pod red. J. Łosowskiego]. – Lublin, 2007. – S. 203–209; Гуль О. Луція Харевічова як історик Львова / О. Гуль // Польща та поляки в дослідженнях молодих вчених: зб. праць Третьої міжнародної міжвузівської науково-практичної конференції молодих вчених / [уклад.: А. Івашко, Я. Єндрисяк, Н. Крилова, Т. Наумова]. – Маріуполь, 2008. – С. 155–163; Гуль О. Луція Харевічова і Ян Пташник: взаємини учня і вчителя / О. Гуль // Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету) / [ред. Л. Зашкільняк, П. Серженга]. – Львів, 2015. – С. 265–274; Gul O. Łucja Charewiczowa i jej wnioski w naukę historyczną międzywojennego Lwowa / O. Gul // Znani i nieznanymi międzywojennego Lwowa. – Kielce, 2016. – S. 25–35; Malczewska-Pawelec D. Łucja Charewiczowa (1897–1943) / D. Malczewska-Pawelec // Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku / [pod red. nauk.: J. Maternickiego, P. Sierżęga, L. Zaskilniaka]. – Rzeszów, 2014. – T. 2. – S. 517–535.*

Народилася Марія Луція Генрика зі Стшелецьких 12 серпня 1897 р. в містечку Цешанів (Cieszanów) у родині Яна Стшелецького і Цезарії з Мікуловських². Батько Ян Стшелецький був адвокатом, працював секретарем повітової ради³. Мати походила з давньої польської родини, її батько Тит Мікуловський брав участь у повстанні 1931 р., згодом емігрував до Франції, де створив сім'ю з Целестиною де Темпле (de la Temple). Сім'я перебувала під сильним впливом зв'язків із Францією, завдяки цьому Луція з дитинства вільно володіла романськими мовами, зокрема, французькою та латиною⁴.

Батьки подбали, аби забезпечити доньку відповідною освітою. У своїй біографії вона зазначала, що через проблеми зі здоров'ям спершу здобувала освіту вдома, складаючи щорічні іспити в різних школах і гімназіях Ярослава⁵. У 1917–1918 рр. була зарахована до приватної жіночої гімназії з правом публічності ім. Софії Стшалковської у Львові, в якій 10 червня 1918 р. здобула свідоцтво зрілості⁶, тобто атестат про середню освіту.

У 1918/1919 навчальному році Л. Харевічова розпочала навчання в Університеті Яна Казимира на філософському факультеті⁷, де записалася на заняття при семінарах відомих істориків – професорів Францішка Буяка (соціально-економічна історія)⁸ і Яна Птасьніка (історія середньовічної культури та історія міст)⁹. Обоє професорів мали неабиякий вплив на формування наукових зацікавлень Луції Харевічової, власне з ними, особливо з проф. Я. Птасьніком, вона активно співпрацювала в наступні роки. Збережені свідоцтва про її участь у семінарі історії середніх віків підтверджують, що професор високо оцінював її знання та дослідницький хист¹⁰. Л. Харевічова була учасницею семінару в студентські часи, а згодом протягом багатьох років працювала в ньому на посаді асистента. Це був час, коли професор Птасьнік, прибувши до Львова і розпочавши роботу в університеті, зайнявся впорядкуванням діяльності Кафедри загальної історії середніх віків та Закладу допоміжних історичних дисциплін, які й формували його семінар. До роботи на цих кафедрах він залучав молодих дослідників, найчастіше своїх учнів, наукові

² Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ України). – Ф. 710. – Оп. 1. – Спр. 1 (Свідоцтва про освіту Стшелецької Луції). – Арк. 1; Ф. 55. – Оп. 1 – Спр. 255. – Арк. 1.

³ ЦДІАЛ України. – Ф. 710. – Оп. 1. – Спр. 19. – С. 10.

⁴ *Suchmiel J. Łucja Charewiczowa (1897–1943)...* – S. 15.

⁵ У 1911 р. отримала річне свідоцтво про закінчення 3 класу Загальної п'ятикласної жіночої школи ім. Св. Ядвіги в Ярославі (ЦДІАЛ України. – Ф. 710. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 2); Річне свідоцтво 4 класу (1912 р.) – у Вищій приватній гімназії ім. Святої Схоластики в Перемишлі (Там само. – Арк. 3); протягом 1913–1917 рр. річні іспити здавала у Вищій гімназії в Ярославі (Там само. – Арк. 5–9).

⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 710. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 12.

⁷ Там само. – Арк. 13.

⁸ Там само. – Арк. 42; *Hoszowski S. Kronika seminarium Historii społecznej i gospodarczej Uniwersytetu Jana Kazimierza (za pierwsze 10 lat istnienia 1921–1931) / S. Hoszowski // Studia z Historii społecznej i gospodarczej poświęcone prof. F. Bujakowi.* – Lwów, 1931. – S. 56; *Budzyński Z. Szkoła historii gospodarczej Franciszka Bujaka na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie / Z. Budzyński // Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX–XX w.* – Rzeszów, 2004. – Т. 2 / [pod red. Jerzego Maternickiego i Leonida Zaskilniaka]. – S. 320.

⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 710. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 32, 34.

¹⁰ Там само. – Арк. 21, 22, 23, 25, 26, 28, 30, 36, 40.

починання яких усіляко підтримував¹¹. Завдяки його рекомендації Л. Харевічову, тоді ще студентку, прийняли на посаду асистента, спершу молодшого (1921–1924)¹², а незабаром після отримання докторського ступеня – старшого (1924–1930)¹³.

До її обов'язків як молодшого асистента належало впорядкування й інвентаризація колекції печаток, що були на балансі Закладу допоміжних історичних дисциплін, а також впорядкування бібліотеки Кафедри загальної історії середніх віків¹⁴. Після отримання докторського ступеня в 1924 р. її перевели на посаду старшого асистента¹⁵ й доручили викладання практичних занять з допоміжних історичних дисциплін, а також лекційного курсу “Вступ до історичних дисциплін” (“Wiadomości wstępne do nauk historycznych”)¹⁶, окрім того, часто замість проф. Пtasьніка викладала курс “Міста і міщанство в середньовіччі” (“Miasta i mieszczaństwo w wiekach średnich”). Станіслав Гіза, тогочасний студент Львівського університету, згадував, що Луція Харевічова вела надзвичайно важкі заняття з допоміжних історичних дисциплін, найважчою з яких була палеографія. Викладачка була надзвичайно вимогливою, тому студенти неохоче записувалися на її курс¹⁷.

У 1924 р. Луція Харевічова отримала ступінь доктора філософії¹⁸. Докторську дисертацію “*Handel Lwowa w XV wieku*” підготувала під керівництвом проф. Яна Пtasьніка. Праця, написана на основі ґрунтовно опрацьованого джерельного матеріалу, отримала позитивні відгуки в науковому середовищі Львова і наступного року була опублікована монографією¹⁹. У 1925/26 навчальному році протягом 10 місяців вона перебувала на науковому стажуванні у Франції. У Парижі в Інституті урбаністики Сорбоннського університету відвідувала лекції та семінари професора Марцеля Пое – відомого історика, засновника історичної урбаністики²⁰. Стажування за кордоном було нагородою за наукові здобутки молододі дослідниці. Лише одиницям таке вдавалося відбутися. Зазначимо, що на той час вона вже була автором двох статей, однієї монографії, а також трьох рецензій.

Першу статтю “*Handel Lwowa z Mołdawią i Multanami w wiekach średnich*”²¹, опубліковану в 1924 р., вона написала внаслідок наукової роботи в семінарі проф. Яна Пtasьніка й зробила частиною докторської дисертації. У розвідці “*Ogranicze-*

¹¹ Лаврецький Р. Історична медієвістика на гуманітарному факультеті Львівського університету в 1918–1939 роках: дис. кандидата історичних наук: спец.: 07.00.06. “Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни” / Роман Вікторович Лаврецький. – Львів, 2000. – С. 452.

¹² Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО). – Ф. 26 (Львівський Університет). – Оп. 5. – Спр. 1980. – Арк. 2.

¹³ ДАЛО. – Ф. 26. – Оп. 5. – Спр. 1980. – Арк. 31.

¹⁴ Там само. – Арк. 2.

¹⁵ ЦДАЛ України. – Ф. 710. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 49; ДАЛО. – Ф. 26. – Оп. 5. – Спр. 1980. – Арк. 14, 15.

¹⁶ ДАЛО. – Ф. 26. – Оп. 5. – Спр. 1980. – Арк. 31.

¹⁷ Giza S. Na ekranie życia. Wspomnienia z lat 1908–1939 / S. Giza. – Warszawa, 1972. – С. 61.

¹⁸ ЦДАЛ України. – Ф. 710. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 99–101.

¹⁹ Charewiczowa Ł. Handel średniowiecznego Lwowa / Ł. Charewiczowa. – Lwów, 1925.

²⁰ ЦДАЛ України. – Ф. 710. – Оп. 1. – Спр. 2, s. 17, 18, 19.

²¹ Charewiczowa Ł. Handel Lwowa z Mołdawią i Multanami w wiekach średnich. Ustęp z większej pracy o handlu Lwowa w wiekach średnich / Ł. Charewiczowa // Kwartalnik Historyczny. – 1924. – R. 38. – S. 37–67.

*nia gospodarcze nacji schizmatyckich i Żydów we Lwowie*²² авторка проаналізувала становище й значення у Львові трьох релігійно-етнічних груп – євреїв, вірмен і українців – та охарактеризувала участь їхніх представників у сфері торгівлі та економіки міста. У 1925 р. текст дисертації видано окремою монографією під назвою “*Handel średniowiecznego Lwowa*”²³. У ній дослідниця звернула увагу на проблему становлення Львова як великого торговельного центру на шляху між Чорним і Балтійським морями. Цікавим є відображення поділу львівської торгівлі між представниками різних етнічно-релігійних груп. Науковий дебют Л. Харевічової був дуже успішним не лише в Польщі, а й за кордоном. На працю написано п’ять оглядів, три з яких були опубліковані в іншомовних виданнях²⁴. Зазначимо, що за час навчання в Університеті Яна Казимира вона була також учасницею семінару професора Ф. Буяка, де ґрунтовно ознайомилася з методологією його школи соціально-економічної історії. Цій проблематиці присвятила монографії: “*Lwowskie organizacje zawodowe za czasów Polski Przedzoborowej*” (1929) та “*Kłęski zaraz w dawnym Lwowie*” (1930)²⁵. Остання праця написана в межах однієї з планових тем дослідницької групи проф. Буяка – історії стихійних лих²⁶.

Під час перебування у Франції вона мала змогу ознайомитися з опрацюваннями західноєвропейської наукової літератури, на їхньому ґрунті підготувала декілька статей про французьку історіографію²⁷. На основі французької методології зробила аналогічні дослідження з історіографії польських міст²⁸.

Окрім інтенсивної викладацької та наукової праці, Л. Харевічова брала активну участь у діяльності наукових установ Львова. З 1924 р. була членом правління Польського історичного товариства (Polskie Towarzystwo Historyczne – далі РТН) і представником локального Львівського відділення цієї організації. Дослідниця приєдналася до діяльності Товариства, коли інституція відроджувалася після війни²⁹.

²² Charewiczowa Ł. Ograniczenia gospodarcze nacji schizmatyckich i Żydów we Lwowie XV i XVI wieku / Ł. Charewiczowa // *Kwartalnik Historyczny*. – 1925. – R. 39. – S. 193–227.

²³ Charewiczowa Ł. *Handel średniowiecznego Lwowa* / Ł. Charewiczowa. – Lwów, 1925.

²⁴ Malczewska-Pawelec D. *Łucja Charewiczowa (1897–1943)*. – S. 520–521.

²⁵ Charewiczowa Ł. *Lwowskie organizacje zawodowe za czasów Polski Przedzoborowej* / Ł. Charewiczowa. – Lwów, 1929; *L. Charewiczowa. Kłęski zaraz w dawnym Lwowie* / Ł. Charewiczowa // *Biblioteka Lwowska*. – Lwów, 1930. – T. 27.

²⁶ Franaszek P. Bujakowska koncepcja badania dziejów gospodarczych ziem polskich. “Badania z Dziejów Społecznych i Gospodarczych” i Informator statystyczny do dziejów społeczno-gospodarczych Galicji / P. Franaszek // *Celem nauki jest człowiek... Studia z historii społecznej i gospodarczej ofiarowane Helenie Modurowicz-Urbańskiej* / [red. Piotr Franaszek]. – Kraków, 2000. – S. 37–46.

²⁷ Charewiczowa Ł. Najważniejsza literatura do historii miast średniowiecznej Francji / Ł. Charewiczowa // *Kwartalnik Historyczny*. – 1927. – R. 41. – S. 124–133; *Ejusdem. Warunki rozwoju nauki historii we Francji współczesnej* / Ł. Charewiczowa // *Minerwa Polska*. – 1927. – R. 1. – N 3. – S. 255–266.

²⁸ *Ejusdem. Dzieje miast w polskiej literaturze historycznej* / Ł. Charewiczowa // *Samorząd Miejski*. – 1928. – Z. 7. – S. 263–274; *Ejusdem. Przegląd nowszych monografii miast polskich* / Ł. Charewiczowa // *Kwartalnik Historyczny*. – 1928. – R. 42. – S. 391–403; *Ejusdem. Stan badań nad dziejami miast polskich* / Ł. Charewiczowa // *Przegląd Historyczny*. – 1928. – Seria 3. – T. 7, z. 1. – S. 139–152; *Ejusdem. Dziesięciolecie badań nad dziejami miasta Lwowa* / Ł. Charewiczowa // *Kwartalnik Historyczny*. – 1929. – R. 43. – S. 115–136.

²⁹ *Modelski T. E. Towarzystwo Historyczne (1914–1924)* / T. E. Modelski // *Kwartalnik Historyczny*. – 1937. – R. 51. – S. 53; *Лазурко Л. Проблеми становлення польської історичної науки міжвоєнного*

Успішні зміни в роботі РТН відбулися після призначення в 1923 р. нового складу керівництва: Станіслава Закшевського (голови), Францішека Буяка (заступника голови) і Яна Пгасьніка (редактора друкованого органу цього товариства “Квартальника Історичного”)³⁰. Ймовірно, на прохання свого професора у 1924 р. вона стала секретарем редакції цього часопису, була на посаді до 1939 р.³¹ Як згадував Мар’ян Тировіч: “саме Харевічова була правою рукою всіх редакторів і надзвичайно відповідально ставилася до своїх обов’язків”³².

Головною метою Польського наукового товариства була консолідація досліджень усіх істориків Польської держави. Цьому сприяли наукові з’їзди, які були місцем обміну ідеями та науковими пропозиціями, відбувалися кожні п’ять років³³. Луція Харевічова брала участь у двох з’їздах. У 1925 р. вона представила доповідь “*Praca w Polsce średniowiecznej*”, у якій підкреслила необхідність різновекторних досліджень з історії соціально-економічних відносин³⁴. У 1930 р. під час виступу на варшавському з’їзді запропонувала змінити традиційну методологію досліджень, а для цього застосовувати інтердисциплінарні підходи до вивчення історії міст³⁵. Окрім того, вона представляла Польщу на VII Міжнародному конгресі гуманітарних наук у Варшаві (1933), де виголосила реферат з надзвичайно новаторської на той час проблематики – історії жінок³⁶.

У 1931 р. залишила роботу в Університеті Яна Казимира³⁷ і була прийнята на посаду кустоша в Історичному музеї міста Львова. Зауважимо, що це було прецедентом, адже протягом майже 100-річної історії львівських музеїв адміністративний персонал (директор, заступник директора, кустоші) формувався виключно з чоловіків³⁸. У тодішній львівській пресі писали, що “Луція Харевічова була першою

періоду на сторінках “Історичного Квартальника” / Л. Лазурко // *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwów XIX i XX wieku*. – Lwów; Rzeszów, 2006. – Т. 4 / [red. L. Zaskilniak i J. Maternicki]. – S. 397.

³⁰ *Ejusdem*. *Towarzystwo Historyczne (1914–1924)* / Т. Е. Modelski // *Kwartalnik Historyczny*. – 1937. – R. 51. – S. 73.

³¹ *Tyszkowski K.* *Polskie Towarzystwo Historyczne 1925–1936* / К. Тyszkowski // *Kwartalnik Historyczny*. – 1937. – R. 51. – S. 125.

³² *Tyrowicz M.* *Lwowski ośrodek historyczny w okresie międzywojennym (1918–1939)*. *Garść wspomnień* / М. Tyrowicz // *Środowiska historyczne II Rzeczypospolitej: materiały konferencji naukowych w Krakowie i Lublinie 1984 i 1985* / [pod red. J. Maternickiego]. – Warszawa, 1986. – S. 321.

³³ *Лазурко Л.* Проблеми становлення польської історичної науки міжвоєнного періоду... – S. 398–400.

³⁴ *Charewiczowa Ł.* *Praca w Polsce średniowiecznej Polsce* / Ł. Charewiczowa // *Pamiętnik IV Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Poznaniu 6-8 grudnia 1925*. Referaty. – Lwów, 1925.

³⁵ *Ejusdem*. *Znaczenie badań nad planami miast dla ich historii* / Ł. Charewiczowa // *Pamiętnik V Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Warszawie 28 listopada do 4 grudnia 1930 r.* – Lwów, 1930. – Т. 1: Referaty.

³⁶ *Kusiak A.* *Łucja Charewiczowa – inicjatorka badań nad przeszłością kobiet polskich* / А. Kusiak // *Kobieta i kultura: kobiety wśród twórców kultury intelektualnej...* – S. 99; *Malczewska-Pawełec D.* *Łucja Charewiczowa (1897–1943)*. – S. 521.

³⁷ ЦДІАЛ України. – Ф. 55. – Оп. 1. – Спр. 255. – Арк. 4.

³⁸ *Перелигіна О.* *Луція Харевічова – кустош Історичного музею міста Львова* / О. Перелигіна // *Музеї Львова: історія, колекції, люди: матеріали науково-практичної конференції (Львівський історичний музей 25–26 жовтня 2012 р.)*. – Львів, 2013. – С. 95.

жінкою, що виграла конкурс на цю посаду”³⁹. До обов’язків кустоша належало: охорона музейних колекцій, проведення впорядкування та каталогізації колекцій, організація тематичних виставок, проведення екскурсій, надання консультації для представників органів влади, дослідників і журналістів, а також проведення наукових досліджень⁴⁰. Очевидно, під час відбору кандидатів на цю посаду врахували її наукові досягнення (на той час вона була автором 33 наукових публікацій з історії Львова) й позитивні рекомендації відомих істориків: Станіслава Закшевського, Францішека Буяка та Костянтина Хилінського⁴¹.

Луції Харевічовій вдалося досягти значних успіхів у сфері музейництва. 16 червня 1931 р. її призначено зберігачем фондів⁴², а 14 лютого 1936 р. переведено на державну службу⁴³. Від 15 лютого 1940 р. їй довірено виконувати обов’язки заступника директора музею⁴⁴. Із звітів Л. Харевічової як кустоша можна дізнатися, що вона була одним з найактивніших співробітників музею. Займалася впорядкуванням підручній бібліотеки музею⁴⁵, а також керувала роботами з реконструкції третього поверху (пл. Ринок, 4). У приміщенні п’яти залів, розташованих на цьому поверсі, згодом розміщено нові відділи музею – театральний (“Teatr lwowski”) та відділ пам’яток польсько-української війни (“Obrońca Lwowa 1918–1919”)⁴⁶. У цій роботі Л. Харевічовій допомагав один охоронець і один працівник⁴⁷. Багато часу приділяла вона проведенню архівних пошуків, а також наданню інформації особам, зацікавленим історією Львова. У звіті за 1938–1939 рр. вона вказувала, що: “Давала інтерв’ю для радіо, у якому цікавилися історією відомих жінок Львова, туристичному часопису надавала інформацію про минуле Львова, п. Збєжховському і Брейту – про драматичні події в історії міста для їхнього використання при підготовці своїх п’єс, п. Казімежу Ханеру – про театр Скарбка, п. Холєндровій – про пам’ятник Я. Собеського, п. Левастаму – про історію кравецького цеху у Львові”⁴⁸.

Як бачимо, діяльність у музеї вона тісно пов’язувала з науковою роботою. Проблематика її опрацювань і надалі стосувалася історії Львова, але тепер більше зацікавлення вона виявляла до мікроісторичного прочитання певних подій чи дослідження історії виникнення пам’ятників або споруд, наприклад, новаторськими на той час були праці – “*Wodociągi dawnego Lwowa*”, “*Cmentarze Lwowa*”, “*Rynek Lwowski*”, “*Dawne wystawy Lwowa*”. З тематичної серії про історичний музей та його колекції підготувала й опублікувала брошури – “*Muzeum historyczne miasta Lwowa. Przewodnik po zbiorach*”, “*Wystawa obrony Lwowa 1918/1919*”, а також монографію “*Czarna kamienica i jej mieszkańcy*”, в якій представлено нарис історії однієї

³⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 710. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 7; Łucja Charewiczowa zawdzięcza zdobycie tego stanowiska nadanego kobiecie po raz pierwszy, swej pracy naukowej // Ilustrowanego Kuryera Codziennego. – 1932. – Nr 315. – 13 listopada; Dodatek niedzielny. – 1932. – Nr 44.

⁴⁰ *Переліцина О.* Луція Харевичова – кустош Історичного музею міста Львова... – С. 94.

⁴¹ ЦДІАЛ України. – Ф. 55. – Оп. 1. – Спр. 255. – Арк. 5–6.

⁴² Там само. – Арк. 40; Ф. 55. – Оп. 1. – Спр. 255. – Арк. 4; Wielka encyklopedia powszechna. PWN. – Warszawa, 1963. – Т. 2. – С. 387.

⁴³ ЦДІАЛ України. – Ф. 710. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 86.

⁴⁴ Там само. – Арк. 111, 112.

⁴⁵ ЦДІАЛ України. – Ф. 55. – Оп. 1. – Спр. 41. – Арк. 1.

⁴⁶ *Biedrzycka A.* Kalendarium Lwowa 1918–1939 / A. Biedrzycka. – Kraków, 2012. – S. 936.

⁴⁷ ЦДІАЛ України. – Ф. 55. – Оп. 1. – Спр. 41. – Арк. 1.

⁴⁸ Там само. – Спр. 40. – Арк. 1.

міщанської кам'яниці та її мешканців протягом століть. Інший напрям її наукових досліджень у 1930-х рр. – історія жіночих рухів, доповіді з цієї проблематики вона виголошувала на конференціях і наукових зібраннях⁴⁹. Також опублікувала кілька статей і монографій⁵⁰. У 1938 р. Л. Харевічова видала останню роботу – “*Historiografia i miłośnictwo Lwowa*”. Досі це єдина робота, що охоплює характеристику всіх авторів, які писали про Львів, а також короткий аналіз їхніх опрацювань⁵¹.

Луція Харевічова, окрім іншого, виконувала обов'язки секретаря Товариства замилювальників минулим Львова (Towarzystwo Miłośników Przeszłości Lwowa). З цією організацією співпрацювала як автор, а також як співредактор наукової серії “*Studia lwowskie*”⁵². Протягом років була представником цього Товариства, членом Комітету виставки вірменських пам'ятоків (Komitet Wystawy Zabytków Ormiańskich). До складу Комітету, керівником якого був Кароль Бадецький, окрім Л. Харевічової, входили А. Чоловський, М. Гембарович, Т. Маньковський та Р. Менкіцький. Результатом діяльності Комітету було видання путівника “*Wystawa zabytków ormiańskich we Lwowie*”, співредактором якого вона була⁵³. Окрім того, брала активну участь у діяльності Товариства будівництва пластичної панорами давнього Львова Януша Вітвіцького⁵⁴, зокрема надавала автору наукові консультації щодо соціотопографічних особливостей Львова⁵⁵.

В Університеті Яна Казимира доктор Л. Харевічова працювала, читаючи лекційний курс “Вступ до історичних наук”⁵⁶. 13 жовтня 1936 р. подала заяву про надання їй дозволу на габілітацію в галузі історії міст на основі загальних наукових досягнень. Незабаром призначено комісію у складі професорів Ф. Буяка, К. Хилінського, С. Лемпіцького, Т. Е. Модельського й А. Шельонговського під керівництвом заступника декана К. Колбушевського⁵⁷. Комісія вибрала дві роботи з її доробку як габілітаційні праці: “*Czarna kamienica i jej mieszkańcy*” та “*Lwowskie organizacje zawodowe za czasów Polski przedrozbiorowej*”. Тема габілітаційної лекції – “Чинники

⁴⁹ *Słowo Polskie*. – 1925. – 3 października; *Ilustrowany Kurier Codzienny*. – 1932 r. – Nr 315. – 13 listopada; *Dodatek niedzielny*. – Nr 44.

⁵⁰ *Charewiczowa Ł.* Stanowisko kobiet w popularyzatorskiej i naukowej pracy historycznej / *Ł. Charewiczowa* // *Kwartalnik Historyczny*. – 1933. – R. 47, t. 2. – S. 1–26; *Ejusdem*. Reportaż z dziejów kobiecych odległej przeszłości / *Ł. Charewiczowa* // *Kobieta Współczesna*. – 1933. – R. 7, nr. 35. – S. 677–678; *Ejusdem*. Dawna mieszcanka polska / *Ł. Charewiczowa* // *Kurjer Literacko-Naukowy*. – 1933. – R. 10, nr 27; *Ilustrowany Kurier Codzienny*. – 1933. – Nr 182. – 3 lipca; *Dodatek niedzielny*. – Nr 27; *Ejusdem*. Z przeszłości Lwowianek / *Ł. Charewiczowa*. – Warszawa, 1935; *Ejusdem*. Mieszczka lwowska XVI wieku Zofja Hanlowa / *Ł. Charewiczowa* // *Ziemia Czerwieńska*. – 1935. – Z. 1. – S. 26–56; *Ejusdem*. Kobieta w dawnej Polsce / *Ł. Charewiczowa*. – Lwów, 1938.

⁵¹ *Ejusdem*. *Historiografia i miłośnictwo Lwowa z 52 ilustracjami w tekście* / *Ł. Charewiczowa* // *Biblioteka Lwowska*. – Lwów, 1938. – T. 37.

⁵² *Ejusdem*. *Towarzystwo Miłośników Przeszłości Lwowa. Z powodu dwudziestopięciolecia istnienia (1906–1931). Z widokiem starego Lwowa* / *Ł. Charewiczowa* // *Biblioteka Lwowska*. – Lwów, 1932. – T. 31–32. – S. IX–XVI; *Ejusdem*. *Lwów w odnowie 1766–1769* / *Ł. Charewiczowa* // *Biblioteka Lwowska*. – Lwów, 1932. – T. 31–32. – S. 109–140.

⁵³ *Biedrzycka A.* *Kalendarium Lwowa 1918–1939*. – S. 599; *Wystawa zabytków ormiańskich we Lwowie. Przewodnik* / [oprac. A. Czołowski przy współudziale *Ł. Charewiczowej* i in.]. – Lwów, 1932.

⁵⁴ *Biedrzycka A.* *Kalendarium Lwowa 1918–1939*. – S. 807.

⁵⁵ *Ibidem*. – S. 839.

⁵⁶ ДАЛО. – Ф. 26. – Оп. 5. – Спр. 1980. – Арк. 75, 76, 139.

⁵⁷ Там само. – Арк. 117.

розвитку міст”⁵⁸. Під час захисту рада гуманітарного факультету, зважаючи на те, що Л. Харевічова була добре знаною у наукових колах і не тільки (на той час була автором понад 80 робіт), звільнила її від публічного представлення своєї доповіді⁵⁹. 21 січня 1937 р. Харевічова отримала ступінь габілітованого доктора⁶⁰. Після затвердження цього рішення міністром вона почала читати монографічні лекції “Міста в стародавні часи і в період середньовіччя”, “Міста в Польщі: порівняльна характеристика” й “Урбанізаційні процеси в новий та новітній час”⁶¹.

Друга світова війна перервала подальші життєві плани Л. Харевічової. Влітку 1940 р. вона емігрувала з міста. Залишатися тут було небезпечно, адже її чоловік Здіслав Харевич, який був капітаном польської армії і до війни працював судовим офіцером, змушений був покинути Польщу дещо раніше. Після короткотривалого перебування у Кракові в проф. М. Фрідберга вона переїхала до Варшави, де жила у двоюрідного брата Тадеуша Мікуловського⁶². Там вона вчителювала в гімназії ім. Клементини Гоффманової, а також долучилася до роботи Таємного варшавського університету та Бібліотеки Замойських. У липні 1943 р. була заарештована гестапо й ув’язнена в Пявюку, звідки перевезена до концтабору Освенцім, де померла 30 грудня цього року⁶³.

Так трагічно відійшла з життя відома дослідниця та популяризаторка історії Львова. Вона не була типовим кабінетним істориком, адже нарівні з наукою займалася громадською діяльністю, мала визнання й пошанування в наукових колах. Ще за життя була нагороджена відзнакою Польської академії літератури у Варшаві – Срібним лавром (1935)⁶⁴, а 11 жовтня 1938 р. Президент Польської республіки нагородив Л. Харевічову Золотим хрестом за заслуги, вперше цю нагороду вручено за досягнення в громадській та науковій діяльності⁶⁵.

Підсумовуючи, зазначимо, що життя Л. Харевічової може бути прикладом, як у міжвоєнний період жінки виборювали право вести наукову діяльність, а також функціонувати в структурах вищих навчальних закладів. Вона належала до того першого покоління жінок, які отримали право на здобуття вищої освіти та кар’єри в освітніх структурах як у шкільництві, так і в вищих навчальних закладах. Завдяки високому рівню домашньої освіти вона розпочала навчання на філософському факультеті Університету Яна Казимира у Львові. Після його закінчення отримала ступінь доктора філософії в галузі історії. Після цього використала іншу можливість, що перед нею постала – здобула ступінь доцента. Її публікації з історії міст, зокрема Львова, отримали визнання в середовищі тогочасних істориків. Маріан Фрідберг у посмертному некролозі (1946) в “Квартальнику Історичному”, оцінюючи її наукові досягнення, писав: “за свою роботу, особливо в галузі історії міст,

⁵⁸ “Miasta starożytności i średniowiecza”, “Miasta w Polsce na tle porównawczym”, “Procesy urbanizacyjne doby nowożytnej i nowoczesnej” // ДАЛО. – Ф. 26. – Оп. 5. – Спр. 1980. – Арк. 136.

⁵⁹ Там само. – Арк. 132.

⁶⁰ Там само. – Арк. 121.

⁶¹ Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program [Spis] wykładów na rok akademicki 1937/38. – Lwów, 1937. – S. 51; 1938/39. – Lwów, 1938. – S. 52; 1939/40. – Lwów, 1939. – S. 48.

⁶² Suchmiel J. Łucja Charewiczowa (1897–1943) ... – S. 113.

⁶³ Fridberg M. Nekrologi historyków. Ł. Charewiczowa / M. Fridberg // Kwartalnik Historyczny. – 1946. – R. 53. – S. 436–440.

⁶⁴ ЦДАЛ України. – Ф. 710. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 102.

⁶⁵ Там само. – Арк. 106.

вона зайняла серед наших дослідників важливе місце, а серед істориків-урбаністів її покоління, мабуть, перше”⁶⁶.

Olga Gul. Lucja Charewiczowa: The Strokes to the Biography

I studied biography of Lucja Charewiczowa (1897–1943), a famous researcher of Lviv history, a teacher of the Lviv University, a custodian of the Lviv Historical Muzeum, a member of the Polish Historical Society, an editorial secretary of “The Historical Quarterly Journal” (“Kwartalnik Historyczny”), who lived and worked in the interwar Lviv. The main focus is on her scientific and pedagogical activities. Another object of the research was her participation in scientific societies of Lviv, as well as acting in the Lviv Historical Muzeum.

Keywords: Lucja Charewiczowa, Lviv, University of Jan Kazimierz, history of Lviv, history of women, the Polish Historical Society.

⁶⁶ *Fridberg M. Nekrologihistoryków. Ł. Charewiczowa / M. Fridberg // Kwartalnik Historyczny. – 1946. – R. 53. – S. 436–440.*